

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei de Museus i Protecció de Béns Mobles

MEMÒRIA SOBRE L'ADQUISICIÓ DE 3 JOGUINES I UN DIBUIX DE L'ARTISTA JOAQUIM TORRES GARCIA

El senyor Joan Anton Maragall i Garriga, com a representant de l'empresa Establiments Maragall, SA, ha ofert al Departament de Cultura l'obra següent:

Objecte: Joguina
Títol: *Camión lechero*
Autor: Joaquim Torres-García
Datació: ca. 1917 - 1919
Tècnica: Fusta pintada (5 peces)
Mesures: 7 x 15 x 5,5 cm

Objecte: Joguina
Títol: *Hombrecito con tres cabezas*
Autor: Joaquim Torres-García
Datació: ca. 1922
Tècnica: Fusta pintada (5 peces)
Mesures: 13 x 7 x 3,5 cm

Objecte: Joguina
Títol: *Mujer con vestido azul*
Autor: Joaquim Torres-García
Datació: ca. 1930
Tècnica: Fusta pintada (4 peces)
Mesures: 20,5 x 7,5 x 2,7 cm

Objecte: Dibuix
Títol: *Figura clàssica*
Autor: Joaquim Torres-García
Datació: ca. 1911 - 1912
Tècnica: Llapis sobre paper
Mesures: 25 x 35 cm

Historia i context de les obres

Es tracta de quatre obres de Joaquim Torres-García, tres joguines anomenades *Camión lechero*, ca. 1917 – 1919 i *Hombrecito con tres cabezas*, ca. 1922, *Mujer con vestido azul*, ca. 1930 i un dibuix preparatori *Figura clàssica*.

Les tres joguines són de fusta pintada amb colors bàsics i estructures mòbils, geomètriques i desmuntables i corresponen a diverses etapes de la producció de Torres-García, per desvetllar la curiositat i l'esperit creatiu dels nens. Iconogràficament, representen un camió lleter (1917 – 1919), que inclouríem en la seva primera etapa catalana; un home amb tres caps intercanviables (1922), de la seva època americana amb l'empresa Aladdin Toys i, per últim, una dona amb barret (1930), corresponen a la seva estada a París.

Els joguets de Torres-García, radicalment allunyats de formes infantilitzadores, desmuntables i transformables, permetien múltiples combinacions per tal d'estimular la creativitat i la imaginació dels infants. Tot i la senzillesa d'aquests petits objectes de la vida quotidiana, sense pretensions d'excepcionalitat, aquestes obres corresponen a la mateixa raó plàstica de la seva pintura i a la mateixa investigació formal. El seu valor estriba en la seva funcionalitat pedagògica, diferenciant-se de les clàssiques nines o soldadets de plom de l'època. Torres-García va produir peces de fusta pintada amb formes geomètriques de figures humanes, animals, medis de locomoció.

Aquests dissenys van evolucionar paral·lelament a la seva pintura, primer a Barcelona, de 1917 a 1920, amb joguets en la línia de l'estètica noucentista, alguns dels quals evolucionaren després vers el constructivisme, amb solucions a partir d'exercicis dels mètodes Montessori i Decroly; alguns d'aquests joguets, els va desenvolupar junt amb la seva esposa, la pintora catalana Manolita Piña, i van ser comercialitzats per la Sociedad del Juguete Desmontable que va fer amb Francesc Ramblà. Posteriorment, durant la seva etapa a Nova York, de 1920 a 1922, dissenyà figures (*Funny People*) a partir de personatges pintorescos de la ciutat. Entre el 1922 i el 1924, s'instal·là a Itàlia (Gènova, Fiesole i Livorno) i intentà que el disseny de joguines adquirís un nivell industrial, que es concretà en la fundació de l'empresa Aladdin Toys (1924), en la qual participà el català Joan Agell, tot i que la fabricació de joguines a escala mundial no va reeixir. En la seva etapa parisenc, de 1926 a 1932, dissenya joguets més geomètrics amb la seva esposa, Manolita Piña (amb qui havia col·laborat des dels inicis) i els fills grans, Olímpia i August, que pintaven a mà i que oferia als grans magatzems de París com

ara Printemps o les Galeries Lafayette. El 1924 crea a Nova York la seva pròpia empresa de joguets i comença la producció a gran escala sota la marca Aladdin Toys.

Pel que fa al dibuix es tracta del dibuix preparatori amb quadrícula d'un vitrall que no es va arribar a confeccionar. Representa la figura de Raimon de Penyafort. El podem identificar a través de l'únic dibuix preparatori conegut relacionat amb aquest projecte.

El disseny dels vitralls de la Sala del Consell i la seva elaboració a través de la tècnica de la tricromia, apresada de Gaudí, va ser el primer treball de Torres-Garcia al Palau de la Generalitat (1911). Només va arribar a confeccionar i muntar un vitrall amb les figures de Pere IV, Roger de Llúria i Lluís Vives (desaparegut l'any 1917), del qual no ens ha arribat cap fotografia i no sembla que se n'hagi conservat tampoc cap dibuix.

L'artista tot i haver nascut a Montevideo, el naixement artístic de Joaquín Torres García (Uruguay 1874-1949) va transcórrer a Barcelona, on va iniciar-se en les arts gràfiques, la pintura mural, la teoria artística, la pedagogia i el disseny de joguines. Influït pel noucentisme, Torres García va creure en la importància de la didàctica de l'art en el desenvolupament de la personalitat infantil. Es va relacionar amb els pedagogs Alexandre Galí, Pau Vila, Joan Palau Vera o Manuel Ainaud i va posar en pràctica els mètodes de Maria Montessori i Friedrich Fröbel com a professor en el col·legi Mont d'Or de Barcelona i Terrassa.

Tal com recordava en les seves memòries *Historia de mi vida*, convençut del valor educatiu dels joguets, i després de comprovar que al mercat no existien joguets que complissin aquestes funcions, va decidir iniciar la producció de dissenys propis amb relació amb diversos mètodes pedagògics com Montessori i Decroly i passant per estils com el noucentisme, el constructivisme i l'universalisme constructiu.

Les joguines de Torres van ser reivindicades molt especialment a l'exposició *Aladdin Toys. Los juguetes de Torres-García* a l'IVAM el 1997. Des d'aleshores integren col·leccions museístiques (Pompidou, Metropoliten) i s'han exposat, entre d'altres, al Museu Picasso de Barcelona (*Joaquim Torres-García 1874-1949*, 2004), el Moma de Nova York (*Joaquín Torres-García, un moderno en la arcadia*, 2016), a l'exposició de Feliu Elias a VINSEUM, 2023 (que va qualificar aquestes joguines com obres d'art a *Vell i Nou* el 1918) i en nombroses galeries d'Art: Guillermo de Osma, Mayoral, Galeria Sur, Leandro Navarro, Sala Dalmau o en la darrera exposició a la Sala Parés, on es troben exposades actualment.

Les joguines són obres molt valorades des d'un punt de vista econòmic i ben documentades amb les diferents etapes de producció. Aquestes obres es reproduïxen al catàleg publicat a cura de Michela Rosso (autora d'una tesi doctoral dedicada aquest artista) i Sergio Fuentes, on documenten els exemplars existents, l'òptima procedència familiar, l'existència dels certificats pertinents de la Fundació Torres García i la bibliografia.

Per aquestes raons, considerem que són peces rellevants i representatives de la producció de joguines de Torres-García i completarien les col·leccions del Museu Nacional d'Art de Catalunya. El Museu conserva dotze pintures de Torres García, però no té cap joguina d'aquesta figura cabdal de l'avantguarda internacional i creador de l'Universalisme constructiu. Una disciplina artística, així mateix, que va seduir, igualment, als artistes de la Bauhaus, Alexander Calder o els futuristes italians entre d'altres.

Quant el dibuix, l'interès testimonial és més que evident com part de la història i els dissenys dels vitralls de la Sala del Consell Palau de la Generalitat.

Generalitat de Catalunya

Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei de Museus i Protecció de Béns Mobles

Per tant, la destinació més indicada per la custòdia i difusió de les joguines és el Museu Nacional d'Art de Catalunya, i pel dibuix el Palau de la Generalitat de Catalunya.

Atès l'interès de les obres, es creu convenient adquirir-les per tal que passin a formar part del fons patrimonial de la Generalitat de Catalunya. L'adquisició compta amb l'informe favorable de la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Cultural de Catalunya, així com el seu preu, que es pot considerar del tot raonable.